

Denken als tegenwicht

Petra Bolhuis & Theo Meereboer

College 7
Leesstof 226-245 denken als
tegenwicht?

www.maieutiek.nl

Denken als Socrates of niet denken

- Denken als Socrates schept onzekerheid.
- Maar 'niet denken' heeft ook risico's ;
"Mensen raken dan niet zozeer gewend aan de *inhoud* van de regels - een grondig onderzoek hiervan zou hen altijd radeloos maken - als wel aan het *bezit* van regels, die ze op alle bijzondere gevallen kunnen toepassen." (blz. 226)

www.maieutiek.nl

Gevaar van regels

- Als er maar een andere regel is die de vorige vervangt, dan kan men moeiteloos nieuwe regels doorvoeren.
- Maar zo gedachteloos veranderen wij toch niet van visie? Zie filmpje;
- <http://www.scientias.nl/mensen-kunnen-moreel-standpunt-veranderen-zonder-het-zelf-te-merken/72397>

www.maieutiek.nl

Doel van het denken (doel mag dat?)

- Denken houdt *hier* op een politiek marginale activiteit te zijn. (blz. 244/245)
- Geweten en oordeelsvermogen als nevenproduct van het denken.
- Nooit een doel dat je kunt vastleggen en waar je stapsgewijs naartoe kunt trainen.
- Je ziet ook pas dat het er is als het als verschijnsel buiten het denken in de politieke ruimte in het '*inter hominess esse*', verschijnt.

www.maieutiek.nl

Denken, willen, oordelen

- Overgang van denken naar willen wordt moeizaam gemaakt in de filosofie (v.b. Heidegger, Nietzsche, zie Het belang van Arendt blz. 193 e.v.)
- 'Willen' vraagt handelen en maakt vuile handen en filosofen zitten liever hoog en droog.
- Arendt wil het handelen behoeden voor zelfdestructie en heeft daar (alle) mensen bij nodig.
- Dáár is het oordelen; in het verbonden zijn met anderen in de publieke ruimte.

www.maieutiek.nl

Denken*

- **Denken** geeft een denkinhoud (kennis en betekenis) aan het oordelen en het willen. Hiermee kunnen keuzes worden gemaakt.
- Dat is geen doel, maar een gevolg.

- * =ontleend aan 'Het belang van Arendt, door Young Bruehl, Atlas 2007

www.maieutiek.nl

Willen*

- **Willen**; geeft denken en oordelen het karakter van het zelf als basis voor de dialoog van het denken.
- Willen is de bron van de specifieke identiteit (Willing, p.195)
- Praktische rede zegt me wat te doen en valt samen met de wil; het biedt imperatieven. (Willing, blz. 257)

www.maieutiek.nl

Oordelen*

- **Oordelen** geeft het denken; de verbondenheid met anderen die het denken in eenzaamheid niet bezit, de verruimde denkwijze.
- Oordelen geeft het willen; een publiek domein dat bestaat uit critici en toeschouwers die voor hun (on)genoegen, discussies en twistgesprekken kunnen voeren over wilsuitingen.
- Oordelen = smaak (critique of taste, willing p. 257)

www.maieutiek.nl

Geen bron van het denken

- Vergelijk Nietzsche en Foucault; geen *Ursprung* maar *Herkunft*.
- Willen = toekomstgericht en niet hier en nu georiënteerd. Het laat de twijfel niet in tact, want dat is een lastige factor.
- *Oordelen = verbinding tussen denken en willen, tussen 'hier en nu' en 'later en elders'*.

www.maieutiek.nl

Slim is niet genoeg

- Geleerde mensen die zich tussen algemeenheden bewegen met hun verstand. (zoekt algemene regels)
- Oordelen gaat over concrete zaken.
- Als we oordelen over concrete zaken moeten we de algemeenheden toepassen op deze situatie.
- Te veel oog voor het algemene en het verstand (kennis), laat het concrete en het redelijke (betekenis verlening) verdwijnen.

www.maieutiek.nl

Dialoog met jezelf

- Verschil in denken over verschijnselen en jezelf;
- Verschijnsel (Ding) ≠ voorstelling; dit komt door het denken.
- Verschijnsel Mens ≠ voorstelling; dit moet weer tot eenheid gemaakt/gedacht kunnen worden; wij kunnen alleen met onszelf leven als we een eenheid zijn.
- Consistentie is de enige voorwaarde voor het denken bij Socrates.

www.maieutiek.nl

Maatstaf voor het handelen

- Het ik-ben-ik verschijnt als andere verschijnselen afwezig zijn.
- Denken = activiteit
- Gevolg = mogelijk een oordeel
- Geweten = vooruit lopen op dat je straks met jezelf alleen zult zijn.
- "Slechte mensen zijn - Aristoteles ten spijt - *niet* "vervuld van spijt"(blz. 242)
- Belang van dit vermogen in grenssituaties (245)

www.maieutiek.nl

Wat als er geen consistentie is?

- ▣ Dan leeft de mens reactief.
- ▣ Dan is de groep/omgeving bepalend voor grenzen van het gedrag van het individu.
- ▣ Het eigen oordeel verdwijnt.
- ▣ Het geweten verdwijnt.
- ▣ Hier is alle ruimte voor de banaliteit van het kwaad

www.maieutiek.nl